

Менеджмент

УДК 332.122:379.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15584987>

**Стратегії розвитку парково-рекреаційних комплексів в Україні в умовах
циркулярної економіки**

Мирошниченко Ганна Борисівна

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки та бізнес-технологій,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-1530-3672>

Штик Юлія В'ячеславівна

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки та бізнес-технологій,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3988-6641>

Прийнято: 19.05.2025 | Опубліковано: 29.05.2025

Анотація. У статті досліджуються стратегічні підходи до розвитку парково-рекреаційних комплексів (ПРК) України в умовах впровадження принципів циркулярної економіки. Актуальність теми зумовлена трансформаційними змінами в екологічному, соціальному та економічному середовищі, що посилюються внаслідок воєнних дій, урбанізаційних процесів та

кліматичних змін. Метою роботи є наукове обґрунтування ефективних стратегій функціонування ПРК на основі принципів екологічної сталості, ресурсоефективності та соціальної інклюзії. Методологічною основою дослідження є системний підхід, структурно-логічне моделювання, аналіз літературних джерел і типологізація стратегій. Запропоновано чотирикомпонентну модель оцінювання потенціалу парково-рекреаційного комплексу, яка охоплює ресурсну базу, конкурентоспроможність, стейкхолдерську активність і маркетингову спроможність. На її основі розроблено типологію базових і допоміжних стратегій розвитку ПРК, що відповідають рівню розвитку рекреаційного потенціалу регіону. У роботі акцентовано на важливості інтеграції екосистемних послуг у процес стратегічного планування розвитку парково-рекреаційних комплексів з метою досягнення цілей сталого розвитку. Обґрунтовано доцільність таких стратегій, як інтенсивного фокусування, диверсифікованої трансформації, супортивного росту, ефективного використання ресурсів, зміцнення іміджу та стимулювання стейкхолдерів. Визначено критерії вибору базової стратегії розвитку парково-рекреаційного потенціалу регіон. Показано, що інтеграція циркулярних підходів у стратегічне планування дозволяє підвищити екологічну ефективність, мінімізувати втрати природного капіталу, активізувати партнерство й формувати позитивний бренд територій. Особливу увагу приділено моніторингу реалізації стратегій через динамічну оцінку цільових індикаторів та зворотний зв'язок. У висновках наголошено на важливості системного стратегічного управління як основи сталого функціонування урбаністичних екосистем, що сприяє екологічній безпеці, підвищенню якості життя населення й гармонізації взаємодії між людиною та природою.

Ключові слова: стратегія, стратегічний потенціал, стратегічний розвиток, стратегічне планування, екосистема, екосистеми послуги, парково-рекреаційні комплекси, циркулярна економіка, сталий розвиток.

Strategic Development of Park and Recreational Complexes in Ukraine in the Context of a Circular Economy

Ganna Myroshnychenko

PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Economics
and Business Technologies,
State University “Kyiv Aviation Institute”, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-1530-3672>

Yuliia Shtyk

PhD, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Economics
and Business Technologies,
State University “Kyiv Aviation Institute”, Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-3988-6641>

Abstract. *The article explores strategic approaches to the development of park and recreational complexes (PRCs) in Ukraine under the implementation of circular economy principles. The relevance of the topic is driven by transformational changes in the environmental, social, and economic environment, intensified by military actions, urbanization processes, and climate change. The aim of the study is to provide scientific justification for effective strategies for PRC functioning based on the principles of ecological sustainability, resource efficiency, and social inclusion. The methodological framework of the research includes a systems approach, structural-modeling, literature analysis, and strategy typology. A four-component model for assessing the potential of PRCs is proposed, covering resource base, competitiveness, stakeholder activity, and marketing capacity. Based on this model, a*

typology of core and supporting development strategies for PRCs is developed, aligned with the level of the region's recreational potential. The study emphasizes the importance of integrating ecosystem services into the strategic planning process for the development of park and recreational complexes to achieve sustainable development goals. The paper substantiates the relevance of strategies such as intensive focus, diversified transformation, supportive growth, efficient resource use, image enhancement, and stakeholder engagement. Criteria for selecting the core strategy for regional recreational potential development are identified. The integration of circular approaches into strategic planning is shown to improve ecological performance, minimize losses of natural capital, stimulate partnerships, and contribute to forming a positive territorial brand. Particular attention is paid to monitoring strategy implementation through dynamic evaluation of target indicators and feedback mechanisms. The conclusions highlight the importance of systematic strategic governance as the foundation for the sustainable functioning of urban ecosystems, which contributes to environmental security, improved quality of life, and the harmonization of human-nature interaction.

Keywords: *strategy, strategic potential, strategic development, strategic planning, ecosystem, ecosystem services, park and recreational complexes, circular economy, sustainable development.*

Постановка проблеми. Парково-рекреаційні комплекси України в умовах сучасних реалій зазнали істотних змін, пов'язаних як із воєнними діями, так і з глобальними змінами клімату, урбанізацією та виснаженням природних ресурсів. З початком повномасштабної агресії російської федерації частина об'єктів зеленого фонду була зруйнована або занепала через відсутність належного догляду, тоді як інша частина – використовується для гуманітарних чи оборонних цілей. Водночас зміни, що відбуваються у світовій економіці, зокрема перехід до циркулярної моделі розвитку, відкривають нові можливості для формування інноваційних стратегій у сфері рекреаційного простору.

Парково-рекреаційні комплекси виступають важливим чинником екологічної стабільності міст, джерелом фізичного та психоемоційного оздоровлення населення. У контексті циркулярної економіки актуальним є впровадження стратегій, орієнтованих на відновлення, повторне використання природних ресурсів, мінімізацію відходів та екологічно безпечне управління територіями. Це передбачає використання вторинної сировини у благоустрої парків, застосування енергоефективних технологій, біодизайну, а також активне залучення громадськості до управління зеленими зонами.

Попри існуючі дослідження у сфері рекреаційного планування, розвиток парково-рекреаційних об'єктів саме в контексті циркулярної економіки залишається недостатньо вивченим. Тому постає потреба у формуванні нових наукових підходів до стратегічного управління цією сферою, які б поєднували екологічну відповідальність, соціальну інклюзію та економічну ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками проблематика сталого розвитку урбанізованих територій, зокрема у контексті екологічного відновлення, соціального добробуту та підвищення якості життя населення, активно розробляється у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Зокрема, Кучерявий В.П., акцентує увагу на проблемах сталого розвитку урбоєкосистем великих міст, підкреслюючи важливість комплексного підходу до управління урбанізованими просторами [1]. Подібні питання також розглядає Каджаметова Т.Н., яка досліджує вдосконалення стратегічного управління рекреаційним потенціалом регіонів [2]. Концепція так званих «сталих міст», які поєднують екологічні, економічні та соціальні вектори розвитку в єдину систему управління територіями, знаходить відображення у працях С. Коверги, О. Вольської, О. Гуменної та О. Храпкіна [3], а також Н.М. Ступець [4], яка визначає стратегічні пріоритети збалансованого розвитку рекреаційних територій.

Питання екологічного менеджменту, урбаністики та стратегій просторового розвитку на засадах екологічно відповідальних інвестицій

висвітлюються у працях українських та зарубіжних науковців. Так, Д. Саттертвейт порушує тему сталих міст у контексті глобального сталого розвитку [5], а Г. Фіннведен і У. Гуннарссон-Естлінг аналізують цілі сталого розвитку для міст, зосереджуючи увагу на урбаністичних переходах [6]. Особливу увагу розвитку міських парків як важливого елементу сталого середовища приділяє Р. Кокс, який розглядає парки як інфраструктурний ресурс для підвищення стійкості урбанізованих територій [7]. В українському науковому дискурсі формування парково-рекреаційної інфраструктури в умовах трансформаційних викликів досліджується В. Шебаніним, О. Шебаніною. у контексті реалізації принципів циркулярної економіки [8]. Л.М. Черчик у монографії висвітлює аспекти соціально-економічного розвитку міст в умовах децентралізації, приділяючи увагу просторовому плануванню та збереженню біорізноманіття [9]. В.С. Неізнана, у свою чергу, пропонує комплексний методичний підхід до забезпечення стійкого функціонування підприємств рекреаційного комплексу [10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність вагомих досліджень у сфері сталого розвитку міст, науково-методичні основи стратегічного управління парково-рекреаційними комплексами в умовах циркулярної економіки залишаються недостатньо розробленими. Сучасні підходи здебільшого не охоплюють таких ключових аспектів, як повторне використання ресурсів, зниження антропогенного навантаження, екологічне оновлення та естетична трансформація міського середовища. У вітчизняній науці, зокрема в працях В.С. Неізнаної та Л.М. Черчик [10, 11], окреслено загальні підходи до розвитку рекреаційної інфраструктури, однак вони залишаються переважно на концептуальному рівні. У цьому контексті обґрунтування стратегій розвитку парково-рекреаційних комплексів з урахуванням принципів циркулярної економіки становить актуальний науковий виклик і має потенціал стати важливою складовою екологічної трансформації українських міст.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є наукове обґрунтування стратегічних підходів до розвитку парково-рекреаційних комплексів в Україні з урахуванням принципів циркулярної економіки, що передбачає екологічну відповідальність, ефективне ресурсокористування.

Виклад основного матеріалу дослідження Одним із ключових інструментів ефективності функціонування парково-рекреаційних комплексів у контексті сучасних викликів є, на нашу думку, стратегія розвитку парково-рекреаційних комплексів регіону (ПРКР). Застосування стратегічного планування у цьому випадку орієнтоване на досягнення довгострокових цілей, зокрема екологічного відновлення, підвищення якості життя населення та сталого розвитку міського середовища шляхом раціонального використання ресурсів і впровадження практик циркулярної економіки.

Реалізація стратегії розвитку та відновлення парково-рекреаційних комплексів передбачає системне посилення структурних компонентів парково-рекреаційного потенціалу регіону, з урахуванням специфіки просторового розміщення, рівня екологічного навантаження, інфраструктурної забезпеченості та соціальної доступності. При цьому заходи мають бути адаптовані до потенціалу конкретного регіону з точки зору доцільності та інтенсивності рекреаційного використання його природного середовища. Такий підхід дозволяє забезпечити не лише ефективне функціонування існуючих зелених зон, але й інтеграцію інноваційних моделей управління в контексті сталого і циркулярного розвитку.

Так, у дослідженні [12] було запропоновано структурно-логічну модель оцінювання рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону, яка базується на чотирьох функціональних складових: ресурсне забезпечення (компонент «маю»), конкурентоспроможність (компонент «можу»), активність стейкхолдерів (компонент «хочу») та маркетингова спроможність (компонент «знаю»). Цей підхід відображає системний характер формування та реалізації потенціалу рекреаційних комплексів з урахуванням багатовекторності зовнішніх

і внутрішніх впливів. Виходячи з даного підходу стратегія розвитку парково-рекреаційних комплексів повинна бути спрямована на комплексне підсилення кожної функціональної складової парково-рекреаційного потенціалу регіону:

- нарощення ресурсної бази через екологічно обґрунтовану та циркулярну модель управління;
- підвищення рівня конкурентоспроможності регіональних рекреаційних систем;
- стимулювання активної участі стейкхолдерів шляхом координації та партнерства;
- розвиток маркетингово-інформаційних інструментів для формування сталого іміджу територій.

Таким чином, сформована стратегія має забезпечити не лише екологічну та економічну ефективність, а й соціальну інклюзію та відповідність принципам циркулярної економіки, що відповідає сучасним вектором інтеграції України до європейського простору сталого розвитку.

У контексті переходу до циркулярної економіки стратегія розвитку парково-рекреаційних комплексів повинна базуватися на концепції збереження, раціонального використання та відтворення екосистемних послуг. Йдеться, зокрема, про регулюючі, культурні, підтримувальні й постачальні функції міських зелених зон, що забезпечують екологічну рівновагу, підвищення якості життя та зміцнення соціальної згуртованості. Відповідна стратегія покликана сприяти ефективному використанню природного капіталу, впровадженню ресурсозберігаючих рішень, підвищенню конкурентоспроможності парково-рекреаційної інфраструктури, розвитку партнерства між усіма учасниками цього простору та удосконаленню інструментів комунікації щодо екологічних переваг регіону.

Виходячи з цього, стратегічне планування розвитку парково-рекреаційних комплексів регіонів в умовах циркулярної економіки може бути структуровано у вигляді послідовної моделі, що наведена на рис. 1.

У межах циркулярного підходу особливого значення набуває системне стратегічне планування, яке охоплює комплекс етапів – від визначення мети до моніторингу реалізації. Такий підхід дозволяє формалізувати процес прийняття управлінських рішень, адаптувати їх до локальних умов і забезпечити зворотний зв'язок задля постійного вдосконалення. Враховуючи це, доцільним є побудова моделі стратегічного планування розвитку парково-рекреаційних комплексів регіону.

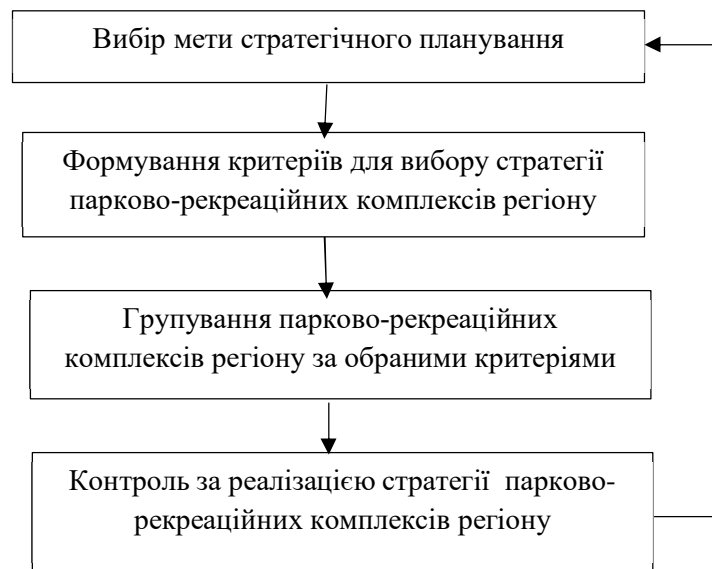

Рис.1. Етапи процесу формування і реалізації стратегії розвитку парково-рекреаційних комплексів регіону

Джерело: Узагальнено авторами за [13]

Визначення головної цілі є початковим і ключовим етапом у формуванні стратегії розвитку парково-рекреаційних комплексів регіону. Її досягнення сприятиме комплексному розвитку ПРКР та дозволить деталізувати стратегічні напрями з урахуванням специфіки його компонентів.

Наступним етапом є розробка типології стратегій. Базову стратегію пропонується формувати на основі рівня розвитку ПРКР, а допоміжні – відповідно до стану її окремих складових. (див. рис.2).

Методика розрахунку інтегрального показника рівня розвитку парково-рекреаційного потенціалу регіону наведено в роботі [14]. З огляду на потребу

забезпечення сталого розвитку парково-рекреаційних комплексів в умовах сучасних викликів, зокрема екологічних та економічних, особливої ваги набувають базові стратегії: супортивного зміцнення та росту, стратегія диверсифікованої трансформації, стратегія інтенсивного фокусування. До допоміжних стратегій відносяться стратегії: стратегія ефективного використання ресурсів, стратегія зміцнення конкурентних переваг, стратегія розширених можливостей, стратегія зміцнення іміджу, стратегія нарощення та залучення

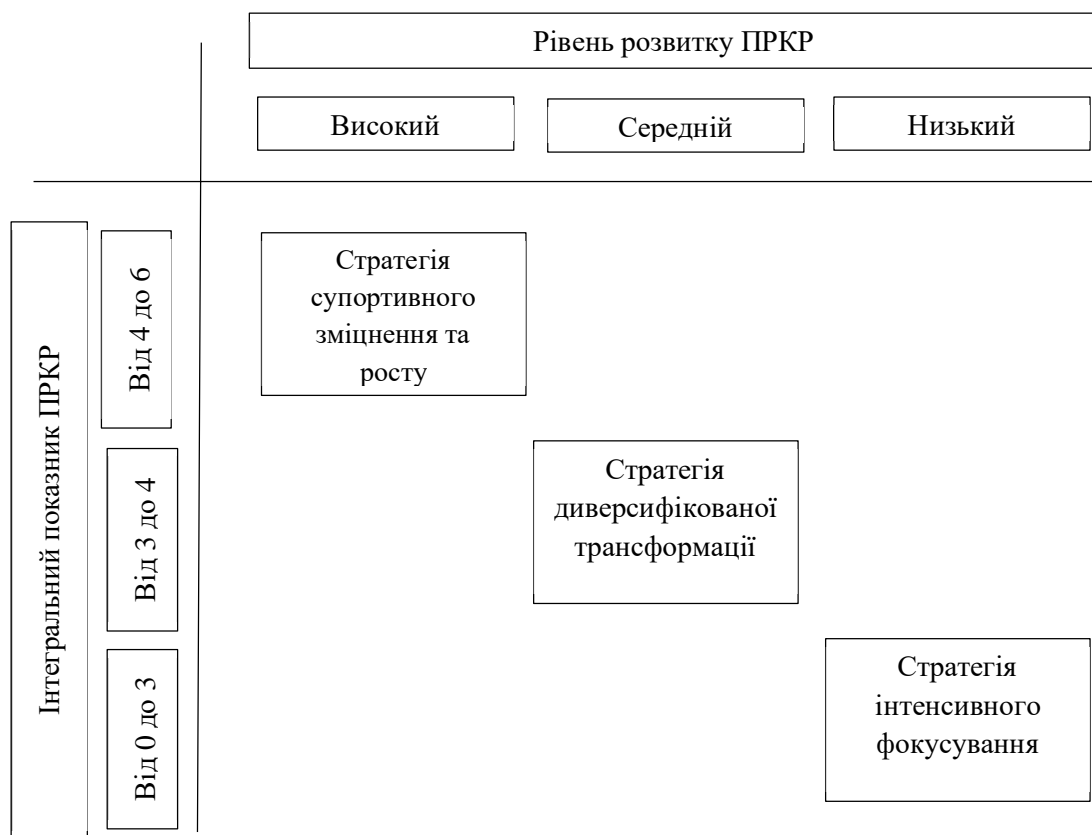

Рис.2. Критерії вибору базової стратегії розвитку парково-рекреаційного потенціалу регіону

Джерело: розроблено авторами на основі [12-14]

ресурсів, стратегія нарощення конкурентних переваг, стратегія стимулювання стейкхолдерів, стратегія посилення допомоги регіону. Порівняльна характеристика вказаних стратегій наведена в таблиці 1.

На основі порівняльного аналізу стратегій розвитку рекреаційного

Порівняльна характеристика стратегій розвитку парково-рекреаційних комплексів регіону

Назва стратегії	Характеристика	Пріоритети циркулярної економіки	Очікувані результати
1	2	3	4
Супортивного зміцнення та росту	підтримка досягнутого рівня та нарощення рекреаційного потенціалу	ефективне використання ресурсів, запобігання деградації середовища, цифровізація управління, локалізація ризиків	посилення стабільності, брендинг територій, забезпечення якості послуг
Інтенсивного фокусування	виокремлення пріоритетних напрямів діяльності та вдосконалення послуг	оптимізація структури екопослуг, розвиток еколого-орієнтованих продуктів, інноваційне оновлення вже наявних ресурсів	підвищення конкурентоспроможності, цільова спеціалізація, сталість екосистем
Диверсифікованої трансформації	розширення форм рекреаційної діяльності з акцентом на нересурсоємність	скорочення екологічного сліду, орієнтація на нетрадиційні, мобільні види рекреації, інноваційне оновлення інфраструктури	зменшення навантаження на середовище, мультифункціональність рекреаційного продукту
Ефективного використання ресурсів	раціоналізація й відтворення природних ресурсів, зменшення втрат	зниження споживання, екологічна рівновага, інтеграція природоохоронних підходів	підвищення екологічної ефективності, скорочення витрат, екосистемна збалансованість
Нарощення та залучення ресурсів	мобілізація внутрішніх і зовнішніх ресурсів для розвитку	екоорієнтоване інвестування, фінансові інструменти сталого розвитку	підвищення інвестиційної привабливості, активізація використання прихованих ресурсів, зменшення ресурсозалежності

Продовження таблиці 1

Зміцнення конкурентних переваг	удосконалення якості послуг, адаптація до світових стандартів	екосертифікація, індивідуалізація продуктів, циркулярні моделі послуг	глобальне позиціонування
Розширених можливостей	активізація участі стейкхолдерів, розширення прав на природокористування	екомотивовані форми власності, збереження природної цінності, колективне управління	соціальна відповідальність, кооперація, сталість користування
Стимулювання стейкхолдерів співпраці	побудова партнерських зв'язків для розвитку ПРПР	прозорість управління, узгодження інтересів, стимулювання збереження природної бази	ефективна взаємодія суб'єктів, стале середовище для ухвалення рішень
Зміцнення іміджу	формування позитивного бренду регіону як екологічного та сталого	висвітлення екологічних переваг, популяризація автентики, участь у міжнародних ініціативах	підвищення туристичної привабливості, закріплення екологічного іміджу
Посилення промоції регіону	розширення інформаційної присутності рекреаційних територій	акцент на екопослуги, екопросвіта, інтеграція у «зелені» платформи, розвиток комунікацій	розширення впізнаваності, залучення екосвідомих туристів, формування культури циркулярності

Джерело: сформовано авторами

потенціалу регіонів у контексті циркулярної економіки можна зробити висновок, що ефективне управління ПРКР потребує комплексного підходу з урахуванням екологічної, економічної та соціальної сталості. Базові стратегії забезпечують системне бачення трансформації рекреаційної сфери, зосереджуючись на посиленні конкурентоспроможності, фокусуванні на пріоритетних напрямках і підтримці екосистемних послуг. Допоміжні стратегії деталізують інструменти реалізації цих цілей – від оптимізації ресурсів і залучення інвестицій до формування позитивного іміджу регіону та зміцнення співпраці зі

стейкхолдерами. В умовах переходу до циркулярної моделі економіки особливого значення набуває гармонізація взаємодії між людиною та природою, що має відобразитися у кожній зі стратегій як ключовий критерій їх ефективності.

Особливої уваги в межах реалізації стратегії розвитку парково-рекреаційних зон в умовах циркулярної економіки набуває активне просування рекреаційного потенціалу регіону на міжнародному рівні шляхом участі у виставкових заходах, форумах та ярмарках, що сприяє інтеграції у глобальні туристичні процеси [15]. Ефективне впровадження допоміжних стратегій можливе лише за умови їх адаптивності та гнучкого коригування на всіх етапах реалізації. Такий підхід дає змогу своєчасно реагувати на зовнішні виклики, мінімізувати ризики управлінських рішень і підвищити результативність реалізації стратегічних завдань. У контексті циркулярної економіки це дозволяє не лише раціонально використовувати наявні ресурси, а й створювати умови для сталого розвитку парково-рекреаційних зон із урахуванням екологічної, соціальної та економічної ефективності.

Висновки. Виявлено, що інтеграція принципів циркулярної економіки у регіональну рекреаційну політику сприяє підвищенню екологічної, економічної та соціальної ефективності. Узагальнення типів стратегій дало змогу систематизувати можливі напрями розвитку з урахуванням інноваційного потенціалу, рівня ресурсного забезпечення, інституційного середовища та рівня зацікавленості стейкхолдерів. Контроль за реалізацією стратегії розвитку парково-рекреаційних комплексів регіону передбачає системне зіставлення фактично досягнутих результатів із орієнтирами, визначеними на етапі стратегічного планування. Такий контроль базується на оцінюванні ступеня виконання цільових показників і динаміки розвитку ключових елементів рекреаційної системи. Важливою складовою цього процесу виступає зворотний зв'язок, який забезпечує надходження актуальної інформації щодо ефективності реалізованих заходів, ступеня досягнення визначених цілей та відповідності

поточних результатів стратегічним очікуванням. Наявність такого механізму дає змогу своєчасно виявляти відхилення, здійснювати перегляд пріоритетів, уточнювати етапи реалізації та адаптувати стратегічні рішення до змін зовнішнього середовища, зокрема в контексті коливань ринкових умов, соціально-економічних факторів або екологічних викликів. Таким чином, процес контролю є не лише інструментом оцінювання, але й важливим засобом гнучкого управління розвитком рекреаційного потенціалу в умовах невизначеності та трансформаційних змін.

Список використаних джерел

1. Кучерявий В.П. Проблеми сталого розвитку урбоєкосистеми великого міста. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. №12. URL: <https://bit.ly/45WF8hX>
2. Каджаметова Т.Н. Вдосконалення стратегічного управління та розвитку рекреаційного потенціалу регіону. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>
3. Коверга С., Вольська О., Гуменна О., Храпкін О. Управління розвитком національної інноваційної екосистеми як інструмент розвитку територій в умовах посткризового відновлення. Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення: монографія. Під ред. Храпкіної В.В., Устименка В.А. Інтерсервіс. 2021. С.102-115.
4. Ступець Н.М. Стратегічні пріоритети збалансованого розвитку рекреаційних територій. *Інвестиції: практика і досвід*. 2018. № 19. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2018/4.pdf
5. Satterthwaite, D. Sustainable cities or cities that contribute to sustainable development? *The Earthscan reader in sustainable cities*. Routledge. 2021. P. 80-106. URL: <https://bit.ly/47bhLIM>
6. Finnveden G, Gunnarsson-Östling U. Sustainable Development Goals for cities. In: Bylund J, editor. *Connecting the dots by obstacles? Friction and traction ahead of*

for the SRIA urban transitions pathways. Vienna: JPI Urban Europe. 2017. URL: <https://bit.ly/46P1kfr> .

7. Cox, R. Public Park as Infrastructure: A Study of Opportunities and Challenges Facing Urban Parks in the 21st Century. *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking Sustainability*, 2017. № 9(2), P.184-204.

8. Shebanin, V., Shebanina, O., & Kormyshkin, Yu. Implementation of circular economy principles to promote the development of rural areas. *Економіка АПК*. 2024. № 31(2). С. 51-59. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202402051>

9. Соціально-економічний розвиток міст в умовах децентралізації: кол. моногр. / за ред. Л.М. Ільч. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 532 с.

10. Неівестна В.С. Формування стійкого функціонування підприємств рекреаційного комплексу на основі комплексного методичного підходу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2015. Вип. 52. С. 60 - 68.

11. Черчик, Л. М. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка: монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2008. 235 с.

12. Дащук Ю.Є. Методика оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону: теоретичний аспект. *Економічний форум*. 2019. № 9(3). С. 44-53. URL: <https://e-forum.com.ua/web/uploads/pdf/Economic Forum Vol 9 No 3-44-53.pdf>

13. Герасимчук З.В., Дащук Ю.Є. Стратегічні орієнтири розвитку рекреаційного потенціалу регіону. *Ефективна економіка*. 2014. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3061>

14. Дащук Ю.Є. Методичний підхід до оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону. *Економічний аналіз*. 2013. Т.14.№ 1. С. 64-70.

15. Матвієнко, А. (2024). Сучасні стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційних комплексів в Україні в умовах післявоєнної реконструкції. *Економіка та суспільство*. 2024. №68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-144>